

Андрій Гриняк,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу проблем договірних права
НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Рецензія на третій том наукового видання «Правова доктрина України» — перше фундаментальне видання з проблем приватного права України

За всі роки незалежності України вперше було створено фундаментальну колективну наукову працю, яка за своїм змістом є унікальною для сучасної юриспруденції. В колективній праці узагальнено створення та розвиток правової доктрини. За обсягом наукового матеріалу це видання не має аналогів, адже увібрало в себе наукові здобутки вчених-юристів України і на підставі цього окреслило орієнтири подальшого розвитку правових наук.

Третій том наукового видання «Доктрина приватного права України» — це міжгалузеве комплексне наукове дослідження, яке здійснено на підставі досягнень цивільного права, цивільно-процесуального права, сімейного, житлового, трудового права. В ньому аналізується розвиток доктрини приватного права, її історичні етапи, основні наукові школи приватного права, а також досліджуються перспективні напрямки її подальшого розвитку. В науковій праці визначено найбільш актуальні й гострі проблеми суспільства, звернено увагу на неоднаковість застосування норм матеріального права в судовій практиці, а також запропоновано шляхи їх урегулювання.

У виданні визначені основні тенденції розвитку цивільного права на сучасному етапі з огляду на загальну характеристику сфери приватного права і місця цивільного права в системі права України, проведений глибокий аналіз теоретичних засад сучасної кодифікації цивільного права, розглянуті проблеми гармонізації та уніфікації сучасного приватного права. Важливим здобутком цього

дослідження можна також вважати проведений аналіз співвідношення і взаємозв'язку цивільного права з іншими сферами приватного права (сімейним, трудовим, міжнародним приватним, житловим, тощо).

Помітною глибиною пізнання приватноправових явищ відрізняються доктринальні підходи професорів В. Луця, Н. Кузнецової, Р. Майданика, Є. Харитонова та інших відомих учених. Цінність розробки кожної теми полягає в тому, що в авторських положеннях очевидними є новаторський підхід до розв'язання проблеми, серйозна методологічна основа і творче, самостійно-аналітичне висвітлення ключових питань і висновків, які вказують шляхи розв'язання приватноправових проблем. Кожен дослідник, розкриваючи сутність досить складних правовідносин, ставив перед собою мету відобразити в доктрині і обґрунтувати науково-методологічну позицію з найважливіших питань, які суперечливо сприймаються практикою.

Вдалою, на нашу думку, є структурна побудова роботи. Логічно структуровано зміст розділів: у першому аналізується розвиток цивілістичної доктрини та основних цивілістичних шкіл, розглядаються напрямки впливу цивілістичної науки на законотворчу діяльність і юридичну практику, перспективи і подальші напрямки розвитку цивілістики в Україні. Другий розділ присвячено дослідженню основних напрямків розвитку цивілістичної доктрини України. В третьому розділі відображено розвиток доктрини корпоративного, сімейного, трудо-

вого, житлового та міжнародного приватного права. Завершується том четвертим розділом, в якому цілком логічно розглядаються питання цивільно-процесуальної науки.

Окрема увага в першому розділі присвячена аналізу основних наукових шкіл цивільного (приватного) права в Україні. З-поміж інших цікавим є підхід до дослідження західноукраїнської школи приватного права В. Луця, де професор звертає увагу на цікавий факт, що становлення та розвиток цивільної науки в західноукраїнській школі приватного права припадає на 1661 р. На переконання автора, саме з моменту підписання королем Речі Посполитої Яном II Казимиром Вазою диплома, яким він надає «гідність академії і титул університету» з правом викладання всіх тогочасних університетських дисциплін та присудження вчених ступенів, слід починати відлік початку західноукраїнської школи.

Автор звертає увагу на те, що майже з забуття повертається до читачів ціла плеяда українських цивілістів (О. М. Огоновський, С. С. Дністрянський, М. К. Топольницький, А. Й. Пашук, тощо), твори яких, хоча й написані російською, польською, чеською, сербською мовами, є безумовно класикою української цивілістичної думки.

Здійснюючи аналіз наукових праць з 1871 р. аж до сучасного періоду, професором звернено увагу на розвиток не тільки Львівської наукової школи, а й Прикарпатської та Чернівецької. Не залишилися без уваги вченого наукові дослідження кафедри цивільно-правових дисциплін Національного університету «Острозька академія» та кафедри цивільного права і процесу Юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету.

Професор В. Луць розкрив питання, пов'язані зі становленням та розвитком цивілістичної науки в Західній Україні, на принципово новому підході, підкреслюючи, що розвиток західноукраїнської школи приватного права відбувався під впливом провідних віянь найбільш розвинутих тогочасних європейських держав.

Отже, зважаючи на те, що цивільне право залишається стрижнем приватного права, на сучасному етапі вельми актуальними є дослідження загальнометодологічних засад цивільного права (предмет, метод, джерела та система цивільного права, елементи цивільного правовідношення; захист суб'єктивних цивільних прав та цивільно-правової відповідальності), на чому акцентують свою увагу автори цього видання.

Важливе значення мають вивчення і аналіз особливостей механізму правового регулювання цивільних правовідносин, застосування норм цивільного права та їх тлумачення. Водночас дослідження фундаментальних проблем цивільного права вміло поєднується з вирішенням проблем, які виникають у процесі правового регулювання окремих видів майнових і немайнових відносин: речових, зобов'язальних, корпоративних, інтелектуальної власності, спадкових, особистих немайнових. Значна увага в роботі присвячена процесуальному особливостям вирішення цивільних, сімейних, трудових, житлових спорів.

Отже, приватноправова доктрина у співпраці провідних науковців в галузі приватного права України, більшість яких є представниками відділення цивільно-правових наук Національної академії правових наук України, дедалі більше знаходить прихильників, які цінують творчі ідеї вчених і готові втілювати їх у подальший розвиток науки приватного права.